

פיתוח חוסן וכישורי חיים (SEL) בגישה הדדית בין ילדים ובעלי-חיים

תוכנית לימודים – השתלמות במרכז פסג"ה רמת גן, אביב 2026

כיצד נפתח בילדים חוסן נפשי בעזרת מפגש עם בעלי-חיים? איך נעורר בילדים אמפתיה כלפי בני-אדם ובעלי-חיים? איך נלמד אותם לנתח מצב מנקודות מבט שונות? השתלמות זו מתמקדת בערכים החינוכיים והטיפוליים שאפשר לממש במפגשים המתקיימים בין ילדים ובין בעלי-חיים, מתוך התבוננות רחבה על צורכי ילדים וחיות כאחד. מטרת ההשתלמות היא לחבר בין ערכים של ראיית האחר, פיתוח חמלה ואמפתיה ובין העבודה עם בעלי-חיים בכלל ובמרחבי חי הקיימים במוסדות החינוך בפרט.

מהי גישה הדדית?

גישה הדדית היא גישה פסיכו-חינוכית, ולפיה קשרי אדם-חיה נחשבים כיחסים לכל דבר. מטרת העבודה בגישה זו היא להנחיל תפיסה ערכית של יחסי הדדיות בין אנשים לחיות – בניגוד לגישה הנפוצה המעודדת שליטה בחיות ושימוש בהן בידי בני-אדם. העבודה בגישה הדדית מבוססת על ההנחה שילדים מפגימים מערכות יחסים שהם חווים כמודלים ליחסים שינהלו בעתיד. התפקיד של איש/ת החינוך או הטיפול הוא לתווך במפגש בין אדם לחיה ולהוביל את המפגש כמודל שיסייע לילדים לראות את האחר – כלומר להכיר בערכיו ובצרכיו, ולגלות ערנות למצבו הממשי של האחר ולמסרים שהוא מביע.

איך נפתח בילדים אמפתיה – כלפי בני-אדם ובעלי-חיים?

בהשתלמות נקבל כלים ליישום למידה חברתית-רגשית (SEL) דרך הכרה באחר המוחלש – אדם או חיה. נתבונן על בעלי-חיים כעל סובייקטים חושבים ומרגישים, בעלי שם פרטי וסיפור חיים. נכיר את סיפוריהם האופייניים של בעלי-חיים בשבי: סיפורים של פגיעה, הזנחה ונטישה, וגם עדות לכוח שלא לוותר, להתמודד עם קשיים ולהשתקם פיזית ונפשית. סיפורים שילדים רבים יכולים להזדהות עימם, להרגיש שהם לא לבד ולהכיר ביכולת שלהם לעזור לאחרים.

מטרות

1. לפתח בילדים חוסן רגשי וחברתי במצב חירום מתמשך.
2. להנחיל תפיסה ערכית של יחסי הדדיות בין אנשים לחיות, בניגוד לגישה הנפוצה המעודדת שליטה בחיות ושימוש בהן בידי בני-אדם.
3. להבין את הזיקה שבין יצירת יחסים עם בעלי-חיים ובין יצירת יחסים עם בני-אדם, ובפרט להכיר בכך שאופי הקשר שהתפתח עם חיות יבוא לידי ביטוי בכל קשר בעתיד, לרבות קשרים עם בני-אדם.
4. לפתח חשיבה ביקורתית ויכולת לשאול שאלות על האופן בו אנו רואים בעלי-חיים ויוצרים עימם קשר.

מרכיבים יישומיים לחינוך והוראה

1. בוגר/ות ההשתלמות יקבלו כלים ליישום הגישה ההדדית במסגרות חינוך.
2. בוגר/ות ההשתלמות יבחינו בקונפליקטים העולים מתוך החזקת בעלי-חיים בשביה וילמדו איך אפשר לעשות שימוש בתכנים אלו בעבודה חינוכית.
3. בוגר/ות ההשתלמות יוכלו לספק מענה מקצועי בהפניה לטיפולים רגשיים בנוכחות בעלי-חיים.

קהל היעד

ההשתלמות מיועדת לעוסקות/ים בחינוך ובטיפול: הוראה בבית-הספר היסודי, הוראה בגנים, ייעוץ חינוכי, ריכוז חברתי וניהול פינות חי.

פרטים טכניים

1. ההשתלמות מופקת בידי מרכז פסג"ה רמת-גן ומכון אדם וחיה.
2. ההשתלמות מוכרת לאופק ולגמול השתלמות.
3. 9 מפגשים: שמונה מקוונים ויום למידה פרונטלי אחד, בסך כולל 30 שעות לימוד אקדמיות.
4. דרישות: השתתפות פעילה, נוכחות מלאה ומטלת סיכום.
5. בתום ההשתלמות אפשר להשתתף ללא תשלום בקבוצת הדרכה וליווי לשם יישום הלמידה.
6. רכזת: גל חכים-אשר, פסיכולוגית חינוכית, ראש התוכנית לטיפול רגשי בנוכחות בעלי-חיים במכללה האקדמית אורנים, מנהלת-שותפה במכון אדם וחיה. מייל hakingal@gmail.com.

עבודת סיכום

1. כתיבת הצעה מפורטת לפעילות/שיעור/סדנה לשם יישום הגישה ההדדית.
2. כתיבת דיון על ההשלכות החינוכיות של ההצעה – תוך התייחסות לאופן שבו ניתן לתווך בקונפליקטים ולדון בהם.
3. כתיבת רפלקציה על התהליך האישי והמקצועי שהתרחש במהלך ההשתלמות.

מספר המפגש	תוכנית המפגשים				שעות אקדמיות
	נושאי לימוד	מרצה	סוג המפגש	תאריך ושעות	
1	<u>סדנת פתיחה</u> - היכרות חווייתית. - סקירה היסטורית ומחקרית של תחום החינוך והטיפול בעזרת בעלי-חיים. - הבחנה בין פעילות חווייתית / חינוך / שיקום / טיפול רגשי הנעזר בבעלי-חיים.	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	09.02.2026 יום ב' 18:30-16:00	3
2	<u>למידה חברתית-רגשית (SEL)</u> – נבחן את השאלות הבאות: - כיצד מתפתחות חמלה ואמפתיה? - מה הם ההבדלים בין הנאה רגשית מליטוף חיה ובין התפתחות היכולת לראיית האחר? - מדוע פעמים רבות המפגש בין ילדים לבעלי-חיים בשבי אינו תורם לפיתוח אמפתיה ואף מוביל לאדישות ולזלזול באחר? - וכיצד עשויה גישה הדדית לשנות את המצב?	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	16.02.2026 יום ב' 18:30-16:00	3
3	<u>כלים לפיתוח חמלה, כבוד ואמפתיה לאחר – בעזרת תכנים דיגיטליים</u> היכרות עם סביבת הלמידה חיות איתנו.	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	23.02.2026 יום ב' 18:30-16:00	3
4	<u>מפגשים פיזיים עם בעלי-חיים במשרד החינוך?</u> היכרות ותרגול תוכנית הלימודים לחיות איתם לבתי-ספר יסודיים.	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	02.03.2026 יום ב' 18:30-16:00	3
5	<u>עבודה בקבוצות קטנות</u> - דיון באפשרויות ליישום גישה הדדית במסגרות החינוך בהן המורות פועלות. - סדנה לגיבוש הרעיון לפרויקט סיכום הקורס.	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	09.03.2026 יום ב' 18:30-16:00	3
6	<u>לפגוש חיות במילים</u> - עבודת סדנה – יצירת עזרי חינוך לביסוס קשר מכבד בין ילדים לבעלי-חיים. - סדנה לגיבוש הרעיון לפרויקט סיכום הקורס (המשך).	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	16.03.2026 יום ב' 18:30-16:00	3
7	<u>ביקור בחווה החקלאית טבע הקשר, רמת-גן</u> - היכרות עם מרחב חי שבו התרחש שינוי והפיכה של פינת חי לחוות הצלה חינוכית; היכרות מעשית עם הגישה ההדדית. - חשיפה לתוכנית החינוך הנלמדת בחווה ועבודה סדנאית. - סיכום רפלקטיבי – התבוננות על התהליך האישי והמקצועי שעברו משתתפי/ות ההשתלמות.	תום קורדובה – עו"ס, מייסדת טבע הקשר , חווה חינוכית-שיקומית לבעלי-חיים, ילדים ונוער. דני פודים – רכזת תחום החינוך, טבע הקשר .	פרונטלי	24.03.2026 יום ג' (חופשת פסח) 15:00-10:00	6
8	<u>טראומה ופוסט-טראומה</u> המפגש עוסק הן בבני-אדם הן בחיות אחרות, כולל היכרות ותרגול של התוכנית חוסן עם בעלי-חיים.	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	13.04.2026 יום ב' 18:30-16:00	3
9	<u>ליווי מיזם הסיכום</u> ייעוץ אישי בקבוצות קטנות.	גל חכים-אשר	מקוון-סינכרוני	20.04.2026 יום ב' 18:30-16:00	3